

ψυχολογία του, ή ήθικη και ή πολιτειολογία του. Δέν θά παρακολουθήσουμε τώρα τήν εξέλιξη αὐτή, γιατί σκοπός μας εἶναι νά θέσουμε μόνο τὸ πρόβλημα. Δυὸ λόγια μόνο γιὰ τήν πολιτειολογία του. Ἐκεῖ ἔχουμε τρία ἔργα, τήν «Πολιτεία», τὸν «Πολιτικό» καὶ τοὺς «Νόμους», ποὺ σέ τρεῖς ἐποχές τῆς ζωῆς του σημαδεύουν τήν πορεία τῆς σκέψης του σχετικά μὲ τὸ βασικὸ πρόβλημα, ποὺ τὸν ἀπασχολοῦσε, τήν ἐπίγνωση τῆς ὀρθῆς πολιτείας μὲ σκοπὸ τὴν πραγμάτωσή της.

17. Αὐτὴ ὅμως ἡ τεράστια πενήντάχρονη πνευματικὴ ἀθλήση τοῦ Πλάτωνα εἶναι ριζωμένη ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς μέσα στὴν πραγματικότητα τοῦ καιροῦ του. Ἡ συσχέτισή της μὲ τὰ κοινωνικὰ προβλήματα καὶ μὲ τὶς διανοητικὲς προσπάθειες, ποὺ ἔκαμαν καὶ οἱ πρωτυτερινοὶ του καὶ οἱ συγκαίρινοὶ του στοχαστές, θέτει τὸ τέταρτο πρόβλημα σχετικά μὲ τὴ θεώρηση τοῦ πλατωνικοῦ ἔργου, τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν τοποθέτησή του καὶ τὸ συσχετισμὸ του μὲ τὴν εξέλιξη τῆς ἀρχαίας κοινωνίας καὶ τῆς ἀρχαίας σκέψης.

Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ κοινωνία διαμορφώθηκεν ἀπάνω σὲ ὀρισμένους ἀντικειμενικοὺς ὄρους. Ὁ φυσικὸς περίκοσμος, ὅπου ἰδρύθηκαν οἱ ἑλληνικὲς πολιτεῖες, ἡ γρήγορη σχετικά εξέλιξη τῆς οἰκονομίας τους ἀπὸ τὶς ἀπλούστερες μορφές τοῦ ἀγροτοποιμενικοῦ βίου ὡς τὶς συνθετότερες μορφές τῆς βιοτεχνικῆς καὶ ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς μὲ ὑπερπόντια ζωηρὴν ἐπικοινωνία πρὸς ὅλα τὰ παράλια καὶ στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο καὶ στὴ Μαύρη θάλασσα καὶ στὴ Βόρεια Ἀφρικὴ καὶ στὴν Ἰταλία καὶ Σικελία, ἐδημιούργησεν ἓνα πλῆθος ἀπὸ ἀνεξάρτητες πολιτεῖες μὲ μικρὴ σχετικά περιοχὴ γῆς. Στὶς πολιτεῖες αὐτὲς ἡ οἰκονομία στηρίχτηκε προπάντων στὴν παραγωγικὴ ἐργασία τῶν δούλων. Ἡ δουλοκτητικὴ οἰκονομία χαρακτηρίζει ὄλο τὸν ἀρχαῖον ἑλληνορωμαϊκὸ κόσμο. Παράλληλα μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὶς ἀπλὲς στὶς πιὸ σύνθετες μορφές προχώρησε καὶ ἡ πολιτικὴ ὀργάνωση ἀπὸ τὴ γεναρχικὴ πατριαρχία ὡς τὸ ἀρχαῖον «ἄστυ». Καὶ ἀκόμη πιὸ πέρα ὡς τὰ ὑπεραστικὰ «συμμαχικά» κράτη τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Σπάρτης.

Ἡ πολιτικὴ κοινότητα τῶν Ἑλλήνων, τὸ «ἄστυ», εἶναι ἓνα ἐξάισιο πρωτότυπο δημιούργημα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Τὴν τελειότατη μορφή του μᾶς τὴν ἔδωκεν ἡ Ἀθήνα στὸν

πέμπτο προχριστιανικόν αἰῶνα. Τὸ ἄστυ ἔγινε τὸ γονιμότατο ἔδαφος, ποῦ πάνω σ' αὐτὸ βλάστησαν τὰ πιὸ λαμπρὰ λουλούδια τοῦ ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν πολιτικὴ κοινότητα καὶ μέσα στοὺς ἀνταγωνισμούς, ποῦ τὴν ἔκαμαν νὰ προχωρήσει τόσο πολὺ καὶ νὰ διαμορφώσει θεσμούς, ὅπου νὰ ἐναρμονίζεται ἡ ὁμαδικὴ πρὸς τὴν ἀτομικὴ βούληση καὶ ὁ πολίτης πειθαρχώντας στὸ σύνολο νὰ ἔχει τὴ συνείδηση, πὼς ἡ δική του βούληση καθορίζει τὸ σύνολο αὐτό, ἄρα πειθαρχεῖ στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, μέσα λοιπὸν σ' αὐτὴ τὴν πολιτικὴ κοινότητα οἱ Ἕλληνες στοχαστὲς ὑψώθηκαν πρὸς τὴν ἀνώτατη μορφή, ποῦ πῆρεν ἡ θεώρηση τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς, τὴ φιλοσοφία.

Τὰ ἑλληνικὰ φιλοσοφήματα εἶναι στενὰ δεμένα μὲ τὴν πολιτικὴ κοινότητα καὶ τὶς περιπέτειές της. Τὸ καθέν' ἀπ' αὐτὰ «κατὰ ἔσχατον λόγον» καθρεφτίζει ἀνάγκες, συμφέροντα, ἀνταγωνισμούς, ἐξόρμησες, πόθους, ἰδανικά, ἰδεολογικά ὄπλα κοινωνικῶν ομάδων. Ἡ ἑλληνικὴ λοιπὸν οἰκονομικὴ, κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ὀργάνωση στὴ διαδρομὴ τους ἀπάνω ἔδωκαν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τὴν παράλληλη ἐξέλιξη καὶ ἀνάπτυξη τῆς πολιτικῆς κοινότητας καὶ τῆς ἀτομικότητος καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά στὸ πνευματικὸν ἐπίπεδο δημιούργησαν τὶς τρεῖς βασικὲς ἔννοιες, α) γιὰ τὸ κοσμικὸ σύμπαντο, τὸν «κόσμο», σὰν ὀργανωμένη καὶ νομοκρατημένη κοσμικὴν ὁλότητα, β) γιὰ τὴν «πολιτεία» σὰν ὀργανωμένη καὶ νομοκρατημένη ἀνθρώπινην ὁλότητα, καὶ γ) γιὰ τὸν «ἄνθρωπο», τὸν «πολίτη», σὰν ὀργανωμένο καὶ νομοκρατημένο ψυχοφυσικὸν ὀργανισμό.

Καὶ οἱ τρεῖς αὐτὲς ἔννοιες, ποῦ κατέχτησεν ἡ ἑλληνικὴ σκέψη, συνοδεύονται ἀπὸ ἀνάλογον ἀξιολογικὴν ἐχτίμηση.

Καὶ μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, πὼς ὅλη ἡ πολὺπλευρὴ καὶ ἀντιθετικὴ κίνηση τῆς ἑλληνικῆς διανόησης ἀπὸ τὴν κοσμολογικὴ σκέψη τῶν Ἰώνων φιλοσόφων ὡς τὴ νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία συγκεντρώνεται γύρω ἀπὸ τὴν κατάχτηση καὶ τὴ διερεύνηση τῶν τριῶν αὐτῶν βασικῶν ἐννοιῶν, τὴ συσχέτισή τους, τὴν ἀλληλοεξάρτησή τους καὶ τὴν ἐναρμόνισή τους μὲ μιὰν ἐνιαίαν ἀποκορύφωση πρὸς τὴν ἀρχικὴν ἐνότητα, τὸ ἀρχικὸ αἶτιο, τὴν πρώτη ἀρχή, τὸ «ὄν».

Στὴν ὑπέρτατην αὐτὴ καὶ πρωτότυπη προσπάθεια, ποῦ πρῶτος καὶ μόνος ἀπὸ ὄλους τοὺς ἱστορικοὺς λαοὺς τῆς γῆς ἐπιτέλεσε καὶ ὀλοκλήρωσεν ὁ ἑλληνικὸς λαός, τὸ

κάθε φιλοσόφημα φωτίζει τὰ προβλήματα ἀπὸ μιὰ πλευρὰ ξεκινώντας ἀπὸ τὴ γενικὴν ἰδεολογικὴ ροπὴ ὀρισμένων κοινωνικῶν ομάδων καὶ προσπαθώντας κάθε φορὰ νὰ καταχτήσῃ μιὰν ἐνιαίαν ἀρχὴ γιὰ τὴν ἑρμηνεία τους.

Ἡ ἐξελικτικὴ τούτῃ πορεία τῆς ἑλληνικῆς διανόησης παρουσιάζει μιὰ γενικὴ γραμμὴ, ποὺ ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ κοσμικὸ σύμπαντο, στρέφεται πρὸς τὴν κοινωνικὴν ὁλότητα καὶ τὸ ἄτομο καὶ τέλος καταλήγει σὲ μιὰ συνθετικὴν ἐνατένιση τοῦ συνόλου.

Ἡ πρώτη συνθετικὴ καὶ ὁλόπλευρη ἐνατένιση γίνεται ἀπὸ τὸν Πλάτωνα. Καὶ γίνεται σὲ μιὰ χρονικὴ στιγμὴ κρίσιμότητος γιὰ τὴν ὑπόσταση τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Εἶναι ἡ στιγμὴ, ποὺ ἀρχίζει νὰ φέρνει τ' ἀποτελέσματά της καὶ νὰ γεννάει μεγάλες ἐσωπολιτικὲς καὶ διαπολιτικὲς κρίσεις ἢ ἀποσύνθεση τῆς «πόλης» καὶ τῆς δουλοχτητικῆς οἰκονομίας τῆς περιορισμένης μέσα στὰ στενὰ σύνορα τῆς πόλης. Ἡ στενότητα τῆς «ἀστικῆς» οἰκονομίας ὁδηγεῖ στὰ πρῶτα ἱμπεριαλιστικά, τὰ «ὑπεραστικά» κράτη, τῶν Ἀθηναίων, τῆς Σπάρτης, τῆς Θήβας. Ὁ ἀρχαῖος αὐτὸς ὑπεραστικὸς ἱμπεριαλισμὸς φέρνει τὶς πρῶτες μεγάλες σύγκρουσες καὶ ἡ πρώτη πρώτη εἶναι ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος. Ἀπὸ τὶς σύγκρουσες αὐτὲς ἀλληλοεξοντώθηκαν τὰ ἑλληνικὰ ὑπεραστικά κράτη τῆς Ἀθήνας, τῆς Σπάρτης, τῆς Θήβας. Ἀπάνω σ' αὐτὴ τὴ σύγκρουση καὶ τὴν ἀλληλοεξόντωση ζεῖ καὶ φιλοσοφεῖ ὁ Πλάτωνας. Τὸ τέλος τῆς σύγκρουσης εἶναι ἡ κατάχτηση τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ἀπορρόφησή τους μέσα στὸ πρῶτο ὑπερεθνικὸ κράτος τῶν Μακεδόνων. Ὁ Πλάτωνας λοιπὸν ζεῖ καὶ φιλοσοφεῖ στὴν τραγικὴ περίοδο τῆς ἀποσύνθεσης τῆς ἀρχαίας πόλης. Ἡ φιλοσοφία του ἀντιπροσωπεύει τὴν τεράστια προσπάθεια, ποὺ ἔκαμεν ὁ μέγας νοῦς του γιὰ νὰ συγκρατήσῃ ἕναν κόσμον ποὺ γκρεμίζεται. Ἡ προσπάθειά του εἶναι ἀναδρομικὴ-ἀνασταλτικὴ-ἐξυψωτικὴ. Ἡ «Πολιτεία» του, ὁ «Πολιτικός» του, οἱ «Νόμοι» του εἶναι οἱ τρεῖς κορυφαῖοι σταθμοὶ αὐτῆς τῆς προσπάθειας. Μόνον ἕνας ἄνθρωπος μὲ τὴν καταγωγή, τὴν ἀνατροφή καὶ τὴν ψυχοσύνθεση τοῦ Πλάτωνα μποροῦσε νὰ κάμει τούτῃ τὴν προσπάθεια. Ὡστόσο εἶναι καταδικασμένος ν' ἀποτύχει.

Γιατὶ οἱ δυνάμεις, ποὺ γεννοῦν τὴν ἀποσύνθεση, ἢ σύγκριση ἀνάμεσα στὶς παραγωγικὲς δυνάμεις καὶ στὶς παραγωγικὲς σχέσεις, ποὺ στένευαν κι ἐμπόδιζαν τὴν ἀνά-

πτυξη τῆς οικονομίας μέσα στὰ σύνορα τῆς «πόλης», δὲν μποροῦν νὰ συγκρατηθοῦν καὶ νὰ σταματήσουν τὴν ἐνέργειά τους ἀπὸ μιὰ θεωρητικὴ σύλληψη, ποὺ βαδίζει ἀντίθετη κατεύθυνση ἀπ' αὐτές. Ὁ Πλάτωνας ζητοῦσε τὴ σωτηρία μὲ τὸ γυρισμὸ στὴν ἀπόλυτα κλειστὴ καὶ ἀπόλυτα περιορισμένη ἀγροτοστρατιωτικὴ πόλη. Τέτιος γυρισμὸς εἶταν ἀδύνατος, καθαρὰ οὐτοπικός καὶ ἀνεδαφικός. Ἡ ἀρχαία πόλη, ὅχι αὐτὴ ποὺ ζητοῦσε ὁ Πλάτωνας, παρὰ καὶ ἡ ἀναπτυγμένη ἐμποροναυτικὴ πόλη τῆς Ἀθήνας τοῦ Ε' αἰῶνα, εἶτανε καταδικασμένη σὲ θάνατο.

Ὁ ἀρχαῖος κόσμος δὲν μποροῦσε νὰ ζήσει παρὰ μόνο μ' ἓνα δυναμικὸ ἄπλωμα, μὲ τὴν κατάχτηση νέων ἐδαφῶν, ποὺ θὰ προμηθεύουν νέους δούλους καὶ πρῶτες ὕλες καὶ θὰ εἶναι οἱ καταναλωτικὲς ἀγορῆς γιὰ τὰ προϊόντα τῆς δουλοχτητικῆς οικονομίας καὶ τῆς ἀγροτικῆς καὶ τῆς βιοτεχνικῆς, νέες πηγὲς ἀγορᾶς καὶ κατανάλωσης γιὰ τὸ ἐμπόριο. Τὰ Μακεδονικὰ κράτη ἀνταποκρίνονται σὲ τούτῃ τὴν ἀνάγκη καὶ αὐτὰ θὰ τὰ διαδεχτεῖ ἡ ρωμαϊκὴ κοσμοκρατορία, τὸ τελευταῖο δημιούργημα τοῦ δουλοχτητικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ.

Ἀπὸ τὰ στοιχεῖα, ποὺ ἔδινε στὸν Πλάτωνα ἡ πρωτυτερινὴ καὶ ἡ συγκαιρινὴ του ἑλληνικὴ διανόηση, γιὰ νὰ συναπαρτίσει τὴ συνθετικὴ του θεώρηση γιὰ τὸ κοσμικὸ σύμπαντο, γιὰ τὴν πολιτικὴ κοινότητα καὶ γιὰ τὸ ἄτομο-πολίτη, χρησιμοποίησεν ὁ μέγας νοῦς του καὶ ἡ ἄσβεστη φλόγα τοῦ πόθου του, ὅλα ὅσα μπορούσαν νὰ τότε βοηθήσουνε στὴ σύνθεσή του καὶ πολέμησεν ὅλα ὅσα εἶταν ἀντίθετα σ' αὐτή.

Πολέμησε μὲ ἀσίγαστο πάθος σ' ὅλη του τὴ ζωὴ, ὅσα στοιχεῖα ἔκρινεν ἀποσυνθετικὰ καὶ καταλυτικὰ, τὸ σοφιστικὸν ὑποκειμενισμὸ, τὴ ροὴ καὶ μεταβολή, τὸν κόσμον τῆς γένεσης καὶ φθορᾶς. Βγῆκε πέραν ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν ἀναζητώντας στήριγμα καὶ θεμέλιο στερεὸ καὶ ἀκατάλυτο.

Ἀποκρούει τὸν πρωταγόρειον ὑποκειμενισμὸ, ποὺ μόνο γιὰ τὸν κόσμον τῆς γένεσης καὶ τῆς φθορᾶς, τὸν κόσμον τοῦ ὄρατοῦ καὶ αἰσθητοῦ, μπορεῖ νὰ ἔχει ἰσχύον, ἀποκρούει καὶ τὸν Ἡράκλειτο μὲ τὸ «πάντα ρεῖ» γιὰ τὸν ἴδιο λόγο. Ἀποκρούει ὁμως καὶ τὸν Παρμενίδη, γιατί ἀρνιέται τὸ «μὴ ὂν» καὶ τὴν πολλότητα τῶν εἰδῶν καὶ κάνει ἀδύνατη τὴν ἐπικοινωνία συναμεταξύ τους, ἄρα νεκρώνει τὸν κόσμον τῆς οὐσίας. Προσπαθεῖ νὰ ξεπεράσει τίς ἀντίθεσες αὐτές τῆς ἑλληνικῆς σκέψης σὲ μιὰν ἀνώτερη γνωσιολογικὴ καὶ ὄντολογικὴ σύνθεση. Τὸν ὕλισμό τῶν Ἰώνων κοσμολόγων

καί τοῦ Δημόκριτου τὸν θεωρεῖ τόσο χοντροκομμένο καί «γῆϊνο», ὅπου δὲν τοῦ δίνει κανὴν τὴν πρεπούμενη προσοχή. Στρέφεται πρὸς τὴν πυθαγόρειαν ἀριθμοσοφία, ποὺ τόσο συγγενεύει μὲ τὴ θεωρία τῶν «εἰδῶν», στρέφεται ἀκόμη πρὸς τὶς ὀρφικὲς δοξασίαις γιὰ τὴν ψυχὴ καί τὴ μεταθανάτια ζωὴ, ἀναζητᾷ ἐστὸν «ἔρωτα» τὴ γενικὴ κινητικὴν ἀρχὴ τοῦ σύμπαντος καί τὴν ὁρμὴ τῆς ψυχῆς πρὸς τὴ γνῶση καί τὴν οὐσία, ἀναζητᾷ ἐστὴ «δικαιοσύνη» τὴ γενικὴν ἑναρμονιστικὴν ἀρχή, ποὺ δημιουργεῖ καί γιὰ τὸ ἄτομο καί γιὰ τὴν πολιτικὴ κοινότητα καί τὸ κοσμικὸ σύνολο τὴν ποθητὴ συγκρατητικὴν ἰσορρόπηση ἀνάμεσα ἐπὶ ἀντίθετες ὁρμές. Καί τέλος ὑπάγει ὅλα σὲ μιὰν ὑπέρτατη θρησκευτικὴν ἐξόρμηση πρὸς τὸ ὑπέρτατο «ὄν», τὸ ἀγαθόν.

Ἔστωσο παρ' ὅλα τὰ καταπληχτικὰ πετάγματα τοῦ νοῦ του, κάτι δὲν τὸν ἄφηνε νὰ ἡσυχάσει ποτέ. Καί τὸ κάτι αὐτὸ εἶταν ἡ διαίσθησις, πῶς ὁ κόσμος γύρω του γκρεμιζότανε. Καί μόνο ἓνα θάμα, μιὰ παρέμβαση τοῦ θεοῦ, μιὰ «θεῖα μοῖρα» μποροῦσε νὰ τόνε σώσει.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνα, ἡ πρώτη ἑλληνικὴ συνθετικὴ φιλοσοφία, ἔγινε τὸ πρότυπο γιὰ κάθε φιλοσοφία συντήρησης καί ἀναδρομῆς, ποὺ παρουσιάζεται ἀπάνω ἐπὶ τὴ διαδρομὴ τῆς ἀποσύνθεσης μιᾶς κοινωνίας.

Οὔτε ὁ Πλάτωνας, οὔτε ὁ Ἀριστοτέλης, οὔτε ἡ Στοά, οὔτε ὁ Ἐπίκουρος, οὔτε οἱ Νεοπλατωνικοὶ θὰ βροῦνε πιά τὸ συντονισμὸ πρὸς κάποιες κινητήριες ἀναγεννητικὲς δυνάμεις. Γιατί ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἔβαινε πρὸς τὴ δύση του καί οἱ κινητήριες ἀναγεννητικὲς δυνάμεις εἶτανε πολὺ ἀδύνατες. Ἀπ' ἄλλοῦ ἐπρόκειτο νὰ βγεῖ ἡ πνευματικὴ σύνθεση, ποὺ θὰ ἐκπροσωποῦσε τὶς ἀνάγκες τοῦ νέου κόσμου, τῆς νέας κοινωνίας, ποὺ θὰ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ τεράστιο χωνευτήρι, ὅπου μέσα του ἀναζυμώθηκαν ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀποσύνθεσης.

Ὁ Πλάτωνας ἔφτασε ἐπὶ ἀκραῖα σύνορα τοῦ ἀρχαίου στοχασμοῦ. Προσπαθώντας νὰ ξεπεράσει μέσα σὲ μιὰν ἀνώτερη σύνθεση τὴ μονομέρεια καί ἀνεπάρκεια τοῦ πρωταγορικοῦ ὑποκειμενισμοῦ καί τῆς ἡρακλειτικῆς ροῆς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καί τῆς παρμενιδικῆς ἐνότητος καί ἀκινήσιος τοῦ «εἶναι» ἀπὸ τὴν ἄλλη, προχώρησε ἐπὶ τὴ διαλεχτικὴ νόηση καί προσπάθησε νὰ συλλάβει τὴ διαλεχτικὴ κίνησι τοῦ «εἶναι» μὲ τὴν πολλότητα καί κοινωνία τῶν εἰδῶν. Στὴν προσπάθειά του αὐτὴ δὲν μπόρεσε νὰ ξεπεράσει τε-

λειωτικά τή στατικότητα τοῦ «εἶναι», γιατί ἀναζητώντας τήν οὐσία, ἐκεῖ πού βρίσκεται τὸ εἶδωλό της, διασπώντας καὶ ἀναποδογυρίζοντας τήν πραγματικότητα, μετατρέποντας τὰ πράγματα σὲ εἶδωλα (στὸ βάθος στατικά) καὶ τὰ εἶδωλα σὲ πράγματα, ξέφυγε ἀπὸ τὸν πραγματικὸ σ' ἓναν ἰδεατὸ κόσμο. Γι' αὐτὸ δὲν μποροῦσε νὰ κάμει τὴ σύνθεση τοῦ Δημόκριτου καὶ τοῦ Ἡράκλειτου, τὴ μόνη σύνθεση, πού θὰ μποροῦσε νὰ βγάλει τὸ «εἶναι» ἀπὸ τὴ στατικότητα, χωρὶς νὰ φύγει ἀπὸ τὸν πραγματικὸ κόσμο καὶ δὲν μπόρεσε ποτὲ νὰ βρεῖ ἰκανοποιητικὴν ἐξήγηση γιὰ τὴ σχέση τοῦ ἰδεατοῦ πρὸς τὸν αἰσθητὸ κόσμο.

*Ἔτσι ἐγένεν ὁ Πλάτωνας ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ δημιούργησε τὸν τύπο τῆς θεολογικῆς στὸ βάθος ἐπιστημοσύνης, πού χρησιμοποιεῖ καὶ τὸ «Λόγο» καὶ τὸ «ὑπὲρ Λόγον» γιὰ νὰ καταλήξει τελικὰ στὸ ἀσύλληπτο μυστήριον.

Μὲ τὴν τοποθέτηση αὐτὴ τοῦ Πλάτωνα μέσα στὶς κοινωνικὲς καὶ ἰδεολογικὲς ροπὲς τοῦ καιροῦ του μποροῦμε νὰ ἰδοῦμε καθαρότερα καὶ τὰ σύνορα τοῦ πλατωνικοῦ στοχασμοῦ καὶ τὴ δυναμικὴ του ἐπίδραση στοὺς κατοπινούς καιροὺς ὡς σήμερα.

18. Ἡ διερεύνηση γιὰ τὰ σύνορα τοῦ πλατωνικοῦ στοχασμοῦ ἀπαρτίζει κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ πέμπτο ἀπὸ τὰ γενικὰ πλατωνικὰ προβλήματα.

*Ὅπως τονίσαμε, ὅταν ἐξετάζαμε τὸ αἶτημα γιὰ τὴν ἱστορικὴ θεώρηση τοῦ ἔργου τοῦ Πλάτωνα, πῶς δὲν εἶναι σωστὸ νὰ προβάλλουμε ὅλη τὴν πλατωνικὴ σκέψη σ' ἓνα ἐπίπεδο, ἔτσι πιστεύω, πῶς γιὰ νὰ κατανοήσουμε καὶ νὰ ἀξιολογήσουμε σωστὰ τὸν πλατωνικὸ στοχασμό, δὲν πρέπει νὰ τὸν προβάλλουμε στὸ ἀπόλυτο, παρὰ ν' ἀναζητᾶμε τὴ σχετικότητά του.

Εἶναι πολὺ συχνὴ καὶ σὲ ὀρισμένες μάλιστα ἐποχὲς φανερῶνεται πολὺ ἔντονη—καὶ αὐτὸ ἀρχίζει νὰ γίνεται ἀπὸ ὀρισμένα ἄτομα καὶ σήμερα—ἡ τάση νὰ ὑψώνεται στὸ ἀπόλυτο, στὴν περιοχὴ τῆς ἀπόλυτης ἀλήθειας ἢ πλατωνικὴ φιλοσοφία, εἴτε στὸ σύνολό της εἴτε σὲ ὀρισμένες πλευρὲς της. Ὡστόσο τίποτα δὲν εἶναι ἀπόλυτο οὔτε στ' ἀνθρώπινα, οὔτε στὰ κοσμικὰ πράγματα.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνα, γέννημα ὀρισμένου καιροῦ καὶ τόπου, αἰτιοκρατημένο φανέρωμα τοῦ ἀνθρώπινου στοχασμοῦ, ὅσο κι ἂν ὑψώθηκε σὲ γενικότατη θεώρηση,

ὅσο κι ἂν ἔπλασεν ἰδεολογικές κατασκευές, ποὺ μιλάνε στὴν ψυχὴ πολλῶν ἀνθρώπων σ' ὅλες τὶς ἐποχές, γιατί ἀνταποκρίνονται σ' ὀρισμένους πόθους καὶ λαχτάρες ἀνθρώπινες καὶ προβάλλουν ἰδανικά, ποὺ συγκινοῦνε βαθιὰ τὶς ψυχές φέρνοντάς τες σ' ἑναρμόνιαν ἐπαφὴ καὶ συναμεταξύ τους καὶ μὲ τὸ κοσμικὸ σύμπαντο, ὅσο κι ἂν ζεσταίνουνε τὶς ὄνειροπόλες ψυχές μὲ τ' ὄνειρο τῆς ἐπιστροφῆς στὴν ἀγκαλιὰ μιᾶς ὑπέρτατης ἀρχῆς ἀγαθῆς, ποὺ ἀπ' αὐτὴ πηγάζουν ὅλα καὶ σ' αὐτὴ θὰ ξαναγυρῶσιν οἱ καθαρὲς καὶ ἐξαγνισμένες μὲ τὴν ἀρετὴ ψυχές γιὰ νὰ γίνουν ἕνα μαζί της, ὥστόσο ἔχει καὶ ἡ φιλοσοφία αὐτὴ τὴν ἀνεξίτηλη σφραγίδα μιᾶς ὀρισμένης κοινωνικῆς τοποθέτησης.

Τὰ σύνορα τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς τοποθέτησης εἶναι τὰ σύνορά της. Εἶναι ἡ φιλοσοφία μιᾶς ἱεραρχημένης κοινωνίας, ποὺ θεμελιώνεται ἀπάνω σὲ μιὰ βασικὴ διαίρεση τῶν ἀνθρώπων σὲ τρεῖς κατηγορίες. Κάθε φορά, ποὺ παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη νὰ ἐγκαθιδρυθεῖ ἢ νὰ συγκρατηθεῖ ἢ ν' ἀποκατασταθεῖ μιὰ ἱεραρχικὴ τάξη μέσα στὴν κοινωνία, ποὺ μὲ τὸν ἕνα ἢ μὲ τὸν ἄλλον τρόπο προϋποθέτει μιὰ βασικὴ διαίρεση τῶν ἀνθρώπων σὲ ψυχοφυσικὲς κατηγορίες καὶ ὀργανώνει τὴν κοινωνία ἀπάνω σ' αὐτές, ἡ πλατωνικὴ φιλοσοφία ἔχει ἐπικαιρότητα καὶ ἀσκεῖ τὴ δυναμικὴν ἐπιρροή της. Ἐδῶ λοιπὸν βρίσκεται τὸ οὐσιαστικότερο συστατικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴ σχετικότητά της. Εἶναι φιλοσοφία ἀριστοκρατικὴ καὶ ὀλιγαρχικὴ, μ' ὅλον τὸν πνευματικὸ χαραχτῆρα ποὺ προσπαθεῖ νὰ δώσει στὴν ὀλιγαρχία της.

Μὲ τούτῃ τὴν προοπτικὴ μπαίνει καὶ μπορεῖ νὰ ἐξεταστεῖ καὶ τὸ ἔχτο γενικὸ πρόβλημα τοῦ πλατωνισμοῦ, τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν ἐπιρροή τοῦ Πλάτωνα στὴν κατοπινὴ διανόηση, ἀπὸ τὴν ὀργάνωση τῆς χριστιανικῆς ἱεραρχημένης κοινωνίας ὡς τὴν ὀργάνωση τῶν φεουδαρχικῶν κοινωνιῶν τοῦ Μεσαίωνα, τῶν ἀριστοκρατικῶν δημοκρατιῶν τῆς Ἀναγέννησης καὶ τῶν σημερινῶν ὀλοκληρωτικῶν κρατῶν.

Τὰ δυὸ τελευταῖα τοῦτα προβλήματα τὰ θέτουμε μόνο ἐδῶ, χωρὶς νὰ προβοῦμε τώρα στὴν πλατύτερη σκιαγραφία τους. Θὰ τὸ κάνουμε ἴσως προλογίζοντας τὸν «Πολιτικόν».

Ἔτσι λοιπὸν τὸ γενικὸ πρόβλημα γιὰ τὴν κατανόηση καὶ ἐρμηνεῖα καὶ ἀξιολόγηση τοῦ πλατωνικοῦ ἔργου τὸ ἀναλύσαμε σ' ἕξι ἄλλα, 1) τὸ αἶτημα γιὰ τὴν ἱστορικὴ

θεώρηση, 2) τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν ἐνότητα τοῦ πλατωνικοῦ ἔργου, 3) τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐξελιχτικὴ πορεία τοῦ πλατωνικοῦ στοχασμοῦ, 4) τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν τοποθέτηση καὶ συσχέτισή του μέσα στὴν ἐλληνικὴ κοινωνία καὶ τὴν ἐλληνικὴ διανόηση τοῦ καιροῦ του, 5) τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν σχετικότητα τοῦ πλατωνικοῦ στοχασμοῦ, καὶ 6) τὸ πρόβλημα γιὰ τὴν ἐπιρροή τοῦ Πλάτωνα στὴν κατοπινὴ διανόηση ὡς σήμερα.

Οἱ γενικότατοι τοῦτοι στοχασμοὶ γιὰ τὸν Πλάτωνα, ποὺ διατυπώσαμε σὲ τοῦτο τὸ κεφάλαιο, εἶχανε γιὰ σκοπὸ νὰ ὑποδείξουνε καὶ νὰ σκιαγραφήσουνε μόνο μιὰ κατεύθυνση, ποὺ ἐμεῖς νομίζουμε πὼς εἶναι ἡ σωστὴ καὶ γιὰ τὴν κατανόηση καὶ γιὰ τὴν ἐρμηνεία καὶ γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ πλατωνικοῦ στοχασμοῦ, καὶ νὰ δώσουμε ἄφορμὴ νὰ συζητηθοῦνε καὶ στὸν τόπο μας μερικὰ ζητήματα, ποὺ σχετίζονται καὶ γενικότερα μὲ τὴ θεώρηση τοῦ κάθε μεγάλου δημιουργοῦ καὶ τοῦ ἔργου του, καὶ εἰδικότερα μὲ τὴ θεώρηση τοῦ Πλάτωνα καὶ τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Τὰ ζητήματα αὐτὰ πιστεύω, πὼς ἔχουν ἀκόμη καὶ κάποια γενικότερη σημασία γιὰ τὴν κοσμοθεωρητικὴ τοποθέτησή μας καὶ γιὰ τὸ ἀντίκρισμα καὶ τῶν περασμένων καὶ τῶν τωρινῶν.

Τώρα πρέπει νὰ στραφοῦμε εἰδικότερα στὸ «Σοφιστῆ» τοῦ Πλάτωνα. Ἡ προσπάθειά μας νὰ τὸνε μεταφράσουμε στὴ ζωντανή μας γλῶσσα καὶ νὰ ὑποβοηθήσουμε γιὰ νὰ κατανοηθεῖ τὸ ἔργο τοῦτο καὶ νὰ βοηθήσει τὴ φιλοσοφικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ μας προκοπή, μᾶς ἔδωκεν ἄφορμὴ γιὰ νὰ μιλήσουμε καὶ γιὰ τὴ θέση τῶν ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν στὸν τόπο μας καὶ γιὰ τὰ γενικότερα πλατωνικὰ προβλήματα.

Ἄς ἔλθουμε λοιπὸν τώρα στὸ τρίτο μέρος τῆς εἰσαγωγῆς, ὅπου θὰ μιλήσουμε πρῶτα γιὰ τὴ θέση τοῦ «Σοφιστῆ» μέσα στὸ πλατωνικὸ ἔργο.

ΚΕΦ. Γ'. Ἡ θέσις τοῦ «Σοφιστῆ» μέσα στὸ πλατωνικὸ ἔργο.

Μιά πλατωνικὴ τετραλογία.

1. Στὸ περασμένο κεφάλαιο τονίσαμε τὴ σημασία, ποῦ ἔχει ἡ ἱστορικὴ θεώρηση τοῦ πλατωνικοῦ ἔργου, ὁ καθορισμὸς τοῦ πότε γράφτηκε ὁ κάθε διάλογος, σὲ ποιὰν ὁμάδα ἀνήκει, ποιὰ περιστατικὰ τοῦ ἔδωκαν ἀφορμὴ γιὰ νὰ γράψει τὸ κάθε του ἔργο ὁ Πλάτωνας, ποιὰ προβλήματα τὸν ἀπασχολοῦσανε τὴ στιγμὴν ἐκείνη, ποιὲς εἴταν οἱ ἀπορίες ποῦ εἶχε νὰ λύσει, οἱ δυσκολίες ποῦ εἶχε νὰ ὑπερνήκησει, σὲ ποιὰ σχέση βρίσκεται τὸ περιεχόμενο τοῦ κάθε ἔργου μὲ τὰ προηγούμενα.

Ὁ τρόπος αὐτὸς στὴ θεώρηση εἶναι δημιούργημα τοῦ περασμένου αἰῶνα. Στὴν ἀρχαιότητα ἢ κατὰ τάξιν τῶν πλατωνικῶν διαλόγων δὲ γινότανε καθόλου μὲ τούτη τὴν ἄποψη. Οἱ τετραλογίες τοῦ Θράσυλλου, ποῦ σύμφωνα μ' αὐτὲς τυπώνονται ἀκόμη καὶ σήμερον τὰ ἔργα στὶς στερεότυπες ἐκδόσεις, δὲν ἔπαιρναν καθόλου γιὰ βάση οὔτε τὴ χρονολογικὴ σειρά τῆς συγγραφῆς οὔτε καὶ τὸ περιεχόμενο. Τὸ «Σοφιστῆ» τότε βρίσκουμε τοποθετημένο στὴ δεύτερη τετραλογία μαζί μὲ τὸν «Κρατύλο», τὸ «Θεαίτητο» καὶ τὸν «Πολιτικό».

Στὶς ἀρχὲς τοῦ περασμένου αἰῶνα, στὰ 1804, ὁ Γερμανὸς θεολόγος καὶ φιλόσοφος Φρ. Σλάϊερμάχερ, προλογίζοντας τὴ μετάφραση τῶν πλατωνικῶν διαλόγων, ὑποστήριζε τὴν ἄποψη, πὼς ὁ Πλάτωνας, ἔχοντας ἀπὸ πρὶν στὴ σκέψη τοῦ ἀπαρτισμένου τοῦ φιλοσοφικοῦ τοῦ σύστημα, ἔγραψε τοὺς διαλόγους ἀκολουθώντας ἓνα εἶδος παιδαγωγικὴ νὰ ποῦμε ἐκθεση, ὅπου πρῶτα δόθηκαν τὰ βασικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸ σύστημα, ἐπακολούθησε ἡ συζήτησή τους καὶ ἔπειτα ἡ συστηματικὴ τους ἀνάπτυξη.

Δεχότανε καὶ αὐτὸς τὴν ἰδέα τοῦ Τέννεμαν (1792), πὼς ὁ Πλάτωνας, μένοντας στὰ Μέγαρα ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Σωκράτη, ἔγραψεν ἐκεῖ τοὺς πρώτους διαλόγους του, καὶ ἀπ' αὐτοὺς πρῶτο θεωροῦσε τὸν «Παρμενίδη». Ἄλλοι φιλόλογοι κατατάσσανε σὲ τούτη τὴ μεγαρικὴ περίοδο καὶ τὸ «Θεαίτητο» καὶ τὸ «Σοφιστῆ».

Ο Heermann στα 1839 διαιρούσε τούς πλατωνικούς διαλόγους σὲ τρεῖς ομάδες, τὴ σωκρατικὴ, τὴ μεγαρικὴν ἢ διαλεχτικὴ καὶ τὴ συνθετικὴν ἢ ὁμάδα τῆς ὠριμότητος, καὶ δεχότανε, πὼς ὁ «Σοφιστής» μαζί με τὸ «Θεαίτητος», τὸν «Πολιτικὸ» καὶ τὸν «Παρμενίδη» ἀνήκουνε στὴ δευτέρην ὁμάδα.

Ὁ Zeller (1844) δεχότανε, πὼς ὁ «Θεαίτητος», ὁ «Σοφιστής», ὁ «Πολιτικὸς», ὁ «Παρμενίδης» καὶ ὁ «Φίληβος» γράφτηκαν ὕστερ' ἀπὸ τὸ «Φαῖδρο», τὸ «Μένων» καὶ τὸ «Γοργία» καὶ χρησιμεύανε γιὰ νὰ θεμελιώσουνε διαλεχτικὰ τὸ σύστημα, ποὺ ἀργότερα διατυπώθηκεν ὀριστικὰ στὸ «Συμπόσιον», τὸ «Φαίδωνα», τὸ «Φίληβο», τὸν «Τίμαιο», τὸν «Κριτία» καὶ τούς «Νόμους».

Τὸν ἴδιο καιρὸ καὶ ἀργότερ' ἀκόμη πολλοὶ ἐρευνητὲς καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτούς καὶ ὁ Ueberweg (1861 καὶ 1869), ὁ Schaarsmidt (1866) καὶ ὁ Γάλλος Huit (1873 καὶ 1893) θεωροῦσανε τὸν «Παρμενίδη», τὸ «Σοφιστὴ» καὶ τὸν «Πολιτικὸ» γιὰ ἔργα ὄχι πλατωνικά. Τὸ πρόβλημα καὶ γιὰ τὴ γνησιότητα καὶ γιὰ τὴ χρονολογικὴ κατάταξη τῶν διαλόγων ἀπασχολοῦσε πολὺ ζωηρὰ τὴν ἐπιστήμη, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχουνε βρεθεῖ στήριγματ' ἀντικειμενικά καὶ ἀπ' ὄλους παραδεχτὰ γιὰ τὴ λύση τους.

Στὰ 1867 ὅμως ὁ Ἄγγλος φιλόλογος Lewis Campbell δημοσίεψε μιὰν ἔκδοση τοῦ «Σοφιστῆ» καὶ τοῦ «Πολιτικοῦ», ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ «Θεαίτητου» στὰ 1861, ποὺ ἄλλαξε βασικά τὰ δεδομένα τῆς ἐρευνας καὶ τῆς ἀνοιξεν ἕναν καινούργιο δρόμο¹. Στηριγμένος ὁ Campbell σ' ἕνα ἔργο ἀναμφισβήτητα πλατωνικό, τούς «Νόμους», ἔδειξε πὼς ἡ γλωσσικὴ μορφή τοῦ «Σοφιστῆ» καὶ τοῦ «Πολιτικοῦ» παρουσιάζει μεγάλη συγγένεια μετὰ τὸ «Φίληβο», τὸν «Τίμαιο», τὸν «Κριτία» καὶ τούς «Νόμους». Ἔτσι ἀπόδειξε μετὰ μιᾶς καὶ τὴ γνησιότητα καὶ τὴ χρονολογικὴ θέση τοῦ «Σοφιστῆ» καὶ τοῦ «Πολιτικοῦ». Ἐνα καινούργιο γνώρισμα, ἀντικειμενικό, ἡ γλωσσικὴ ἰδιομορφία, ἔγινε στήριγμα στερεὸ γιὰ τὴ διερεύνηση, τὸν ἔλεγχο τῆς γνησιότητος καὶ τὴ χρονολογικὴ κατάταξη τῶν διαλόγων.

Στὸν ἴδιο δρόμο μπῆκεν ἡ γερμανικὴ ἐπιστήμη λίγο

1. Lewis Campbell, The Sophistes and Politicus of Plato, with a revised text and english notes, Oxford, 1867.

ἀργότερα καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς ἐργασίες τοῦ Campbell, ποὺ εἶταν ἀκόμη ἄγνωστες στὴ Γερμανία. Πρῶτος ὁ Blass στὰ 1874 ἐρευνώντας τὴ συχνότητα τῆς χασμωδίας διαπίστωσε, πῶς ὁ «Σοφιστής» καὶ ὁ «Πολιτικός», ὁ «Φίληβος», ὁ «Τίμαιος», ὁ «Κριτίας» καὶ οἱ «Νόμοι» ἀπαρτίζουν τὴν τελευταίαν ὁμάδα ἀπὸ τὰ πλατωνικὰ ἔργα. Ὁ Dittenberger στὰ 1881 χρησιμοποιώντας καὶ αὐτὸς κριτήρια ἀπὸ τὸ ὕφος βρῖσκει, πῶς ὁ «Παρμενίδης», ὁ «Φίληβος», ὁ «Σοφιστής» καὶ ὁ «Πολιτικός» συγγενεύουνε μὲ τοὺς «Νόμους». Στὰ 1888 δημοσιεύει τὶς πρῶτες γλωσσικὲς ἐρευνές του καὶ ὁ K. Ritter καὶ τέλος στὰ 1895 ὁ Πολωνὸς φιλόλογος Lutoslawski μὲ διάφορες ἀνακοινώσεις του κάνει γνωστὴ στὴ Γερμανία τὴν ἐργασία τοῦ Campbell καὶ στὰ 1897 μὲ τὸ ἔργο του γιὰ τὴν «Καταγωγή καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς λογικῆς τοῦ Πλάτωνα»¹ συγκέντρωσε τὰ πορίσματα ἀπὸ ὅλες τὶς σχετικὲς ἐρευνες καὶ προσπάθησε νὰ κατατάξει χρονολογικὰ ὅλα τὰ πλατωνικὰ ἔργα μὲ βάση πολυποικίλα γλωσσικὰ καὶ ἄλλα τεκμήρια.

Ἀπὸ τότες ἐπακολούθησαν ἀπειράριθμες ἐργασίες, ποὺ συνδυάζοντας τὰ γλωσσικὰ τεκμήρια σὰν ἀσφαλέστατη βάση μὲ ἄλλα γνωρίσματα ἐξωτερικὰ κι ἐσωτερικὰ ἔφτασαν σὲ πορίσματα σχεδὸν ὁμόφωνα ἢ μ' ἐλάχιστες παραλλαγές καὶ σχετικὰ μὲ τὴ γνησιότητα καὶ σχετικὰ μὲ τὴ χρονολογικὴ κατάταξη τῶν ἔργων.

Γιὰ νὰ δώσουμε μιὰ παραστατικὴν εἰκόνα γιὰ τὰ πορίσματ' αὐτὰ παραθέτουμ' ἐδῶ ἕναν πίνακα, ὅπου περιέχεται ἡ χρονολογικὴ σειρὰ τῶν ἔργων, ὅσα παραδέχονται γιὰ γνήσια μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πιὸ σημαντικοὺς ἐρευνητὲς τοῦ Πλάτωνα καὶ ἱστορικοὺς τῆς φιλοσοφίας τὰ τελευταῖα χρόνια.

A) Ὁ W. Windelband (Platon, Stuttgart, 1910⁶) δίνει τὴν ἀκόλουθη σειρὰ: **A.** Νεανικὰ ἔργα: 1 Λάχης, 2 Χαρμίδης, 3 Εὐθύφρωνας, 4 Ἴππίας μικρότερος, 5 Λύσις, 6 Ἀπολογία, 7 Κριτίωνας. **B.** Ἔργα κατὰ τῶν σοφιστῶν: 8 Πρωταγόρας, 9 Γοργίας, 10 Μένωνας, 11 Εὐθύδημος, 12 Κρατύλος, 13 Θεαίτητος, 14 Ἴππίας μεγαλύτερος. **Γ.** Ἔργα τῆς ἀκμῆς: 15 Φαῖδρος, 16 Συμπόσιο, 17 Μενέξενος, 18

1. Lutoslawski, On the origin and growth of Plato's Logik, London, 1897.

*Ιωνας, 19 Πολιτεία, 20 Σοφιστής, 21 Πολιτικός, 22 Παρμενίδης. Δ. Τὰ κύρια μεταφυσικά ἔργα : 23 Φαίδωνας, 24 Φίληβος, 25 τὸ ἔχτο καὶ ἔβδομο βιβλίο τῆς Πολιτείας, 26 Τίμαιος, 27 Κριτίας, 28 Νόμοι.

Β) Ὁ **Karl Praechter** (Fr. Ueberweg's, Grundriss der Geschichte der Philosophie, I, 1920¹¹) δίνει τὴν ἀκόλουθη σειρά : 1 Ἀπολογία, 2 Κρίτωνας, 3 Πρωταγόρας, 4 *Ιωνας, 5 Λάχης, 6 Πολιτεία βιβλ. I, 7 Λύσις, 8 Χαρμίδης, 9 Εὐθύφρωνας, 10 Γοργίας, 11 Μένωνας, 12 Εὐθύδημος, 13 Ἴππιος μικρότερος, 14 Κρατύλος, 15 Ἴππιος μεγαλύτερος, 16 Μενέξενος, 17 Συμπόσιο, 18 Φαίδωνας, 19 Πολιτεία βιβλ. II-X, 20 Φαῖδρος, 21 Θεαίτητος, 22 Παρμενίδης, 23 Σοφιστής, 24 Πολιτικός, 25 Φίληβος, 26 Τίμαιος, 27 Κριτίας, 28 Νόμοι, 29 Ἐπινομίδα.

Γ) Ὁ **Wilamowitz** (U. v. Wilamowitz, Platon, I, Berlin, 1920¹²). Α. Νεανικά ἔργα : 1 *Ιωνας, 2 Ἴππιος μικρότερος, 3 Πρωταγόρας, 4 Ἀπολογία, 5 Κρίτωνας, 6 Λάχης, 7 Λύσις, 8 Χαρμίδης, 9 Εὐθύφρωνας, 10 Πολιτεία I (Θρασύμαχος), 11 Γοργίας. Β. Ἔργα τῆς ἀντρικῆς ἡλικίας : 12 Μενέξενος, 13 Μένωνας, 14 Κρατύλος, 15 Εὐθύδημος, 16 Φαίδωνας, 17 Συμπόσιο, 18 Πολιτεία, 19 Φαῖδρος, 20 Παρμενίδης. Γ. Γεροντικά ἔργα : 21 Θεαίτητος, 22 Σοφιστής, 23 Πολιτικός, 24 Τίμαιος, 25 Φίληβος, 26 Κριτίας, 27 Νόμοι.

Δ) Τέλος ὁ **Friedländer** (Paul Friedländer, Platon, II, Die Platonischen Schriften, Berlin, 1930) δίνει τὴν ἀκόλουθη σειρά : Περίοδος I, ὁμάδα Α : 1 Πρωταγόρας, 2 Λάχης, 3 Πολιτεία I (Θρασύμαχος), 4 Χαρμίδης, 5 Εὐθύφρωνας, 6 Λύσις, 7 Ἴππιος μεγαλύτερος. Ὅμάδα Β : 8 Ἴππαρχος, 9 *Ιωνας, 10 Ἴππιος μικρότερος, 11 Θεάγης. Ὅμάδα Γ : 12 Ἀπολογία, 13 Κρίτωνας, 14 Εὐθύδημος, 15 Κρατύλος, 16 Μενέξενος. Ὅμάδα Δ : 17 Ἀλκιβιάδης, 18 Γοργίας, 19 Μένωνας. Περίοδος II : 20 Συμπόσιο, 21 Φαίδωνας, 22 Πολιτεία. Περίοδος III, ὁμάδα Α : (Διαλεκτικὴ) 23 Θεαίτητος, 24 Παρμενίδης, 25 Φαῖδρος, 26 Σοφιστής, 27 Πολιτικός, 28 Φίληβος. Ὅμάδα Β : (Μυθολογία καὶ Νομοθεσία) 29 Τίμαιος, 30 Κριτίας, 31 Νόμοι.

Ἐκεῖνο, ποῦ βγαίνει καθαρά ἀπ' ὅλες αὐτὲς τὶς σειρὰς, εἶναι τοῦτο· ἂν καὶ ὑπάρχει ἀκόμη ἀρκετὴ διαφωνία ὡς πρὸς τὴν τοποθέτηση γιὰ τοὺς πρώτους προπάντων διαλόγους, οἱ ὁμάδες καθορίζονται σχεδὸν ὁμόφωνα, τὰ πλεονάζοντα μαντικά ἔργα ἔχουνε πάρει θέσει μέσα στὶς ξεχωριστὲς ὁμά-

δες και η όμοφωνία για τα τελευταία έργα είναι σχεδόν απόλυτη. Χαρακτηριστικό λογουχάρη είναι πώς το «Συμπόσιο» έχει σχεδόν τον ίδιο αριθμό σε όλες τις σειρές (16, 17, 17, και στο Friedländer, αν εξαιρέσουμε το «Θεάγη», τον «Ίππαρχο» και τον «Άλκιβιάδη», που οι άλλοι δεν τους περιλαμβάνουν, πάλι 17).

Ίδιαίτερα για τα έργα, που μας ενδιαφέρουν σε τούτη τη μελέτη, παρατηρούμε, πώς ο «Σοφιστής» μαζί με τον «Παρμενίδη», το «Θεαίτητο» και τον «Πολιτικό» τοποθετιούνται γενικά ύστερ' από το «Φαίδωνα», την «Πολιτεία» και το «Συμπόσιο» στα έργα της ώριμης άντρικης και της γεροντικής ηλικίας του. Τα τέσσερ' αυτά έργα (μαζί με το «Φίληβο») πολλοί τα χαρακτηρίζουν σαν τα κυριότερα διαλεκτικά ή μεταφυσικά έργα του. Επιβάλλεται λοιπόν και σ' έμας να εξετάσουμε σύντομα, αν τα έργα αυτά έχουνε κομιάν ιδιαίτερη ενότητα συναμεταξύ τους, ποιά θέματα άπαρτίζουνε το περιεχόμενό τους, τί σημαίνει ο χαρακτηρισμός, που τους δίνεται σαν έργα κατεξοχήν διαλεκτικά, και ποιά θέση κατέχουν στην εξέλιχτική πορεία της πλατωνικής φιλοσοφίας.

2. Στο διάλογο «Παρμενίδη» παρουσιάζει ο Πλάτωνας τον Έλεάτη φιλόσοφο να έρχεται στην Άθήνα στα Μεγάλα Παναθήναια, γέρος εξηνταπέντε χρονών, μαζί με το Ζήνωνά, είκοσιπέντε χρόνια νεώτερό του, και κεϊ στο σπίτι του Πυθόδωρου, έξω από τα τείχη, στον Κεραμεικό, να έρχεται και ο Σωκράτης «σφόδρα νέος», μαζί με μερικούς άλλους, για ν' ακούσουνε «τά του Ζήνωνος γράμματα», που τότες για πρώτη φορά επρόκειταν να γίνουνε γνωστά στην Άθήνα.

Την άκρόαση αυτή της συγγραφής του Ζήνωνά επακολουθεί η πολύπλοκη εκείνη και σκοτεινή σε πολλά συζήτηση του Σωκράτη πρώτα με το Ζήνωνά κι έπειτα με τον Παρμενίδη, που άπαρτίζει το περιεχόμενο σ' αυτό το διάλογο. Η συνάντηση αυτή του Σωκράτη με τον Παρμενίδη και το Ζήνωνά, που αν γινότανε πραγματικά θά 'πρεπε να τοποθετηθεί εκεί γύρω στα 450 π. Χ., με κανέναν τρόπο δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε καν για πιθανή. Όλοι σήμερα οί έρευνητές παραδέχονται, πώς είναι μιá σκηνοθεσία, που έπλασεν ο Πλάτωνας, όταν κατά τα 370 π. Χ. αποφάσισε να γράψει ένα διάλογο, όπου να φέρει αντιμέτωπη τη δική του θεωρία των ιδεών με την έλεατική διδασκαλία,

για να ξεκαθαρίσει τὰ δυσκολότατα προβλήματα, που γεννιούνται από τὴν ἀντίθεση ἀνάμεσα στὴν πλατωνικὴ καὶ τὴν ἑλεατικὴν ἀντίληψη γιὰ τὸ «ὄν».

Στὸ διάλογο «Θεαίτητο» (183 e) ἀναφέρεται τούτῃ ἡ συνάντηση. «Συμπροσέμιξα γὰρ δὴ τῷ ἀνδρὶ, λέει ὁ Σωκράτης, πάνυ νέος πάνυ πρεσβύτη». Τὸ ἴδιο γίνετ' ἔπειτα στὸ διάλογο «Σοφιστὴ» (217 c). «Οἶόν ποτε καὶ Παρμενίδη χρωμένῳ καὶ διεξιόντι λόγους παγκάλους παρεγενόμην ἐγὼ νέος ὢν, ἐκείνου δὴ μάλα τότε πρεσβύτου ὄντος».

Οἱ ἀναφορὲς ἐτοῦτες δὲν μποροῦνε νὰ ἔχουνε σχέση παρὰ μόνον μὲ τὴ σκηνοθετημένη συνάντηση στὸ διάλογο «Παρμενίδη». Ὁ «Θεαίτητος» ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά καὶ ὁ «Σοφιστὴς» καὶ ὁ «Πολιτικός» παρουσιάζονται ἀπὸ τὸν Πλάτωνα σὰν τρεῖς διάλογοι, πού ἔγιναν σὲ δυὸ ἀπανωτὲς ἡμέρες ἀπὸ τὰ ἴδια σχεδὸν πρόσωπα. Στὸ «Θεαίτητο» συζητοῦν ὁ Σωκράτης, ὁ μαθηματικὸς Θεόδωρος καὶ ὁ νεαρὸς ἀκόμη τότε μαθηματικὸς Θεαίτητος. Στὸ τέλος συμφωνοῦν νὰ ξανασυναντηθοῦνε τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῖ. «Ἐωθεν δέ, ὦ Θεόδωρε, δεῦρο πάλιν ἀπαντῶμεν», λέει ὁ Σωκράτης. Καὶ πραγματικὰ ὁ «Σοφιστὴς» ἀρχίζει ἔτσι δά: «Κατὰ τὴν χθὲς ὁμολογίαν, ὦ Σώκρατες, ἤκομεν αὐτοὶ τε καὶ τόνδε τινὰ ξένον ἄγομεν». Ὁ ξένος εἶναι τὸ νέο πρόσωπο, πού εἰσάγεται, ἕνας Ἑλεάτης «ἑταῖρος τῶν ἀμφὶ Παρμενίδην καὶ Ζήνωννα», σὰ νὰ θέλει μὲ τοῦτο ὁ Πλάτωνας νὰ δείξει τὴ συνέχεια στὴ συζήτηση, πού ἀρχισε μὲ τὸν «Παρμενίδη». Τ' ἄλλα πρόσωπα εἶναι τὰ ἴδια, δηλαδή ὁ Θεόδωρος, ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Θεαίτητος.

Στὸ «Σοφιστὴ» μπαίνει γιὰ θέμα τῆς ἔρευνας νὰ βρεθοῦν οἱ ὀρισμοὶ τοῦ σοφιστῆ, τοῦ πολιτικοῦ, τοῦ φιλόσοφου. Τὸ πρῶτο θέμα ἀπασχολεῖ τὸ διάλογο «Σοφιστὴ», τὸ δεύτερο θέμα εἶναι τὸ περιεχόμενο τοῦ «Πολιτικοῦ», τὸ τρίτο θέμα ἐπρόκειταν νὰ διερευνηθεῖ σ' ἕναν ἄλλο διάλογο, τὸ «Φιλόσοφο», πού προαναγγέλλεται καθαρότατα, μὰ δὲ γράφτηκε.

Καὶ στὸν «Πολιτικό», πού ἀρχίζει σὰν ἄμεση συνέχεια στὸ «Σοφιστὴ», συζητοῦνε πάλι τὰ ἴδια πρόσωπα, ὁ Σωκράτης, ὁ Θεόδωρος, ὁ ξένος ἀπὸ τὴν Ἑλέα καὶ ὁ Σωκράτης ὁ νεώτερος, πού παραστάθηκε σὰ βουβὸ πρόσωπο καὶ στὸ «Θεαίτητο» καὶ στὸ «Σοφιστὴ». Οἱ τρεῖς διάλογοι «Θεαίτητος», «Σοφιστὴς» καὶ «Πολιτικός» ἔγιναν τὴν ἡμέρα, πού ὁ Σωκράτης πήγαινε στὴ στοὰ τοῦ «βασιλέως» γιὰ

ν' ἀπαντήσει στή μήνυση τοῦ Μέλητου, καί τήν ἄλλη μέρα, ἄρα κατὰ τὸ τέλος τοῦ 400 π.Χ.

Ἔτσι λοιπὸν οἱ τέσσαρες αὐτοὶ διάλογοι, ὁ «Παρμενίδης», ὁ «Θεαίτητος», ὁ «Σοφιστής» καί ὁ «Πολιτικός» (καί ὁ πέμπτος, ποῦ δὲ γράφτηκε, ὁ «Φιλόσοφος»), ἔχουνε μιὰν ἐξωτερικὴ σύνδεση καί στὰ πρόσωπα καί στὰ περιστατικά, ποῦ τοὺς δίνει μιὰ φανερὴν ἐνότητα καί συνέχεια.

Μὰ καί τὸ περιεχόμενον στοὺς διαλόγους αὐτοὺς σχετίζεται οὐσιαστικῶς μὲ τὰ προβλήματα, ποῦ ἀπασχόλησαν τὸν Πλάτωνα σὲ μιὰν ὀλόκληρη περίοδο τῆς ζωῆς του, ἀπὸ τὰ 370 ἕως τὰ 360 περίπου, καί ποῦ ἀγωνίζεται νὰ τὰ λύσει στοὺς διαλόγους αὐτοὺς. Εἶχε προηγηθεῖ ἡ γονιμότητα ἐκείνη περίοδο τῆς πλατωνικῆς σκέψης, ὅστερ' ἀπὸ τὸ γυρισμό του ἀπὸ τὰ μεγάλα ταξίδια καί τὴν ἰδρυση τῆς Ἀκαδημίας στὰ 388, ποῦ δημιούργησε τὰ μεγάλα συνθετικὰ ἔργα του, τὸ «Μένωνα», τὸ «Φαῖδωνα», τὸ «Συμπόσιον», τὴν «Πολιτείαν», τὸ «Φαῖδρον». Στὰ ἔργα αὐτὰ εἶχε διατυπώσει ὁ Πλάτωνας τὴ γνωσιολογία, τὴν ὄντολογία, τὴν ψυχολογία καί τὴν πολιτειολογία του μὲ βάση τὴ θεωρία του γιὰ τὰ «εἶδη».

Ἡ θεωρία ὅμως αὕτη καί μέσα στὴν Ἀκαδημία, καθὼς φαίνεται, κι ἔξω ἀπ' αὐτὴν προκάλεσε συζήτηση κι ἐναντιολογίες μεγάλες καί βασικὲς ἀπὸ διάφορες ἀφειτηρίες. Ξεσκεπάστηκαν ἀδυναμίες, γεννήθηκαν ἀπορήματα, ποῦ ἔπρεπε νὰ πάρουν ἀπάντηση. Ὅλοένα ἐπιταχτικότερη γινόταν ἡ ἀνάγκη νὰ διερευνηθοῦν βαθύτερα τὰ γνωσιολογικὰ καί ὄντολογικὰ προβλήματα, γιὰ τὸ «ἓνα» καί τὰ «πολλά» καί τὴ σχέση συναμεταξύ τους, γιὰ τὸ «ὄν» καί τὸ «μὴ ὄν», γιὰ τὴν ἐπικοινωνία τῶν «εἰδῶν», γιὰ τὸ ἂν μπορεῖ νὰ γνωριστεῖ ἀληθινὰ τὸ «ὄν», γιὰ τὴν ἐννοια τῆς ἐπιστήμης, γιὰ τὸ ποιὸς μπορεῖ πραγματικῶς νὰ κατέχει τὴν ἀληθινὴν ἐπιστήμη, καί παράλληλα μ' αὐτὰ, καθὼς δὲν ἀφήνει ποτὲ τὴν πλατωνικὴ σκέψη ἢ λαχτάρα γιὰ τὴ διαμόρφωση τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ γνώση, τὸ πρόβλημα γιὰ τὸ ποιὸς μπορεῖ πραγματικῶς νὰ καθοδηγεῖ τὴ ζωὴ καί νὰ μετατρέπει τὴ θεωρία σὲ πράξη, δηλαδὴ γιὰ τὸ ποιὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς πολιτικός.

Ἡ συζήτηση, ποῦ ξαναγίνεται τώρα γιὰ ὅλα τοῦτα τὰ προβλήματα, ὅστερ' ἀπὸ τὴ λύση ποῦ τοὺς δόθηκε μὲ τὰ μεγάλα συνθετικὰ ἔργα στὴν περασμένη περίοδο, φέρνει τὸν Πλάτωνα στὴν ἀνάγκη ν' ἀντιμετωπίσει τὰ συστήματα

τῆς ἑλληνικῆς διανόησης, πού τὰ εἶχανε διερευνήσει πρω-
 τύτερ' ἀπ' αὐτόν καί τοὺς εἶχανε δώσει λύσεις διαφορετικὲς
 ἀπὸ τῆ δική του, ἀπὸ τῆ μιὰ μεριά τὸν Παρμενίδη καί τοὺς
 ἑλεάτες καί τοὺς συγκαιρινούς του νεοελεατικούς, ἀπὸ τὴν
 ἄλλη μεριά τὸν Ἡράκλειτο καί τοὺς Ἴωνες ὕλιστές. Ἀπὸ
 κεῖ, καί προπάντων ἀπὸ τοὺς ἐριστικούς νεοελεάτες, ἔρ-
 χονται οἱ πιὸ δυνατὲς ἀντιλογίες γιὰ τὴ θεωρία τῶν «εἰ-
 δῶν». Μιὰ τεράστια λοιπὸν ζύμωση γίνεται μέσα στὴν
 Ἀκαδημία ἀπὸ τὶς ἐναντιολογίες καί τ' ἀπορήματα τοῦτα
 καί ἡ ζύμωση αὕτη καθρεφτίζεται πρῶτα πρῶτα στὸν
 «Παρμενίδη», ὅπου γίνεται ἡ κριτικὴ τῆς θεωρίας τῶν εἰ-
 δῶν ἀπὸ ἐλεατικὴν ἀφειτηρία καί ἡ ἀντικριτικὴ τῆς ἐλεα-
 τικῆς ὄντολογίας ἀπὸ πλατωνικὴν ἄποψη.

Ἡ ἀντιθετικὴ συζήτηση ἀνάμεσα στὸν Πλάτωνα καί
 τοὺς ἑλεάτες καί τοὺς ἠρακλειτικούς θά συνεχιστεῖ στὸ
 «Θεαίτητο» γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιστήμης, ἔπειτα
 στὸ «Σοφιστὴ» ἀνάμεσα στὸν Πλάτωνα καί τοὺς ἑλεάτες
 μονιστές καί τοὺς Ἴωνες φυσιοκρατικούς καί τοὺς ὕλιστές
 καί τοὺς «φίλους τῶν εἰδῶν». Στὸν «Πολιτικὸ» θά ἐρευνηθεῖ
 καί πάλι τὸ πρόβλημα γιὰ τὸν ἀληθινὸ ἡγέτη τῆς πολι-
 τείας καί γιὰ τὴν πολιτεία. Ἡ τελικὴ ἀπάντηση σ' ὅλα
 τοῦτα τὰ προβλήματα, δηλαδὴ ἡ τελικὴ ἀπάντηση γιὰ τὸ
 ποιά εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἐπιστήμη, τί μᾶς γνωρίζει ἡ ἐπιστήμη
 γιὰ τὰ «ὄντα», γιὰ τὴ σχέση τῶν εἰδῶν συναμεταξύ τους
 καί μὲ τὰ ὄρατὰ ἀντίγραφα τους, καί τέλος γιὰ τὸ πῶς ὁ
 φιλόσοφος, πού καταχτᾷ τὴν ἀληθινὴ γνώση γιὰ τὰ ὄντα,
 εἶναι καί ὁ μόνος πού μπορεῖ νὰ κυβερνήσει τὴν πολιτεία
 καί νὰ διαμορφώσει τὴ ζωὴ, θά δινότανε στὸ τελευταῖο
 ἔργο, πού θ' ἀποκορύφωνε τὰ συμπεράσματα ἀπ' ὅλη τούτη
 τὴ συζήτηση καί τὴ νέα διερεύνηση, στὸ διάλογο «Φιλό-
 σοφο». Ὁ «Φιλόσοφος» ὅμως δὲ γράφτηκε, εἴτε γιὰτὶ ὕστερ'
 ἀπὸ τὸ γυρισμὸ του ἀπὸ τὸ τρίτο ταξίδι στὴ Σικελία εἶχε
 συγκλονιστεῖ ὁ Πλάτωνας τόσο βαθιά, πού δὲν πίστευε
 πιά, πῶς μπορεῖ νὰ πραγματωθεῖ μὲ κανέναν τρόπον ἢ ἰδα-
 νικὴ πολιτεία καί νὰ βασιλέψει ὁ φιλόσοφος, εἴτε γιὰτὶ
 δὲν κατόρθωσε νὰ ὑπερνικήσει τελειωτικὰ τὰ ὄντολογικὰ
 ἀπορήματα ἐξηγώντας ἱκανοποιητικὰ καί τὴ σχέση τῶν εἰ-
 δῶν συναμεταξύ τους καί τὴ σχέση τους μὲ τὸν κόσμον τῆς
 γένεσης καί τῆς φθορᾶς. Γι' αὐτό, καθὼς λέει ὁ Βιλαμό-
 βιτς, οἱ νεώτεροι πάντα θά συζητοῦν καί θά προσπαθοῦν νὰ

μαντέψουνε, ποιὰ εἶτανε ἡ τελειωτικὴ ἀπάντηση τοῦ Πλάτωνα, ποὺ δὲ δόθηκε.

3. Ὡστόσο ἡ τέρასτια διαλεχτικὴ ἐξόρμηση, ποὺ γίνεται μὲ τὴν τετραλογία τοῦ «Παρμενίδη», τοῦ «Θεαίτητου», τοῦ «Σοφιστῆ» καὶ τοῦ «Πολιτικοῦ», ἔδωκε πλουσιώτατους καρπούς. Ἡ ἐξόρμηση αὐτὴ ἀποτελεῖ μιὰ χαρακτηριστικὴ φάση, κριτικὴ, μεταρρυθμιστικὴ καὶ ἀναθεωρητικὴ, στὴν ἐξέλιξη τοῦ πλατωνικοῦ στοχασμοῦ καὶ γέννησε καὶ γεννᾷ ἀκόμη πολλὰ συζήτησες κι ἀντιγνώμεις σχετικὰ μὲ τὴ σημασία της γιὰ τὸ σύνολο τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας.

Τοὺς καρπούς αὐτῆς τῆς ἐξόρμησης θὰ τοὺς ἴδοῦμε μελετώντας τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς διαλόγους τῆς τετραλογίας στὰ καθέκαστά του καὶ στὸ τέλος θὰ βγάλουμε κι ἐμεῖς τὰ συμπεράσματά μας. Ἡ τετραλογία τούτη σωστὰ χαρακτηρίστηκε διαλεχτικὴ, ὅχι γιατί μόνο σὲ τοῦτα τὰ ἔργα ὁ Πλάτωνας παρουσιάστηκε σὰ διαλεχτικός, παρὰ γιατί ἐδῶ χρησιμοποίησε μ' ὅλη τὴν τελειότητα καὶ τὸ βάθος, ποὺ μπόρεσε νὰ τῆς δώσει, τὴν πολύτροπη μεθοδικὴ τῆς γνωσιολογικῆς καὶ ὄντολογικῆς διερεύνησης, ποὺ ξεκινώντας ἀπὸ τὴ μαιευτικὴ τοῦ Σωκράτη, τὴν ἐσυμπλήρωσε μὲ τὴ συνοπτικὴ ἐνατένιση τοῦ γενικοῦ καὶ τὴ διαίρεση κατὰ εἶδη. Ὁ «Σοφιστῆς» καὶ ὁ «Πολιτικός» μᾶς δίνουνε κλασικὰ πρότυπα γιὰ τὴ μέθοδο τῆς διχοτομικῆς διαίρεσης, ποὺ εἶχε πλουτίσει τὴ διαλεχτικὴ.

Ἡ σειρά, ποὺ γράφτηκαν οἱ διάλογοι τῆς τετραλογίας, φαίνεται, πὼς εἶναι πιθανότατα τούτη ἐδῶ. Ὁ «Παρμενίδης» εἶναι ἡ γενικὴ κριτικὴ εἰσαγωγή καὶ πρέπει νὰ ἔχει γραφτεῖ γύρω ἀπὸ τὰ 370 π.Χ. Στὰ 369 π.Χ. ἔγινε σύγκρουση ἀνάμεσα στοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Θηβαίους στὴν Κόρινθο κοντὰ στὸν Ἴσθμό. Ἐκεῖ πληγώθηκε ὁ Θεαίτητος, ὁ ἀγαπημένος μαθητῆς καὶ φίλος του, καὶ πέθανε. Τότες ὁ Πλάτωνας πῆρε ἀφορμὴ νὰ γράψει τὸ διάλογο «Θεαίτητο» καὶ γιὰ νὰ πλέξει τὸ ἐγκώμιο τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ ἐπιστήμονα καὶ ἀνθρώπου καὶ γιὰ νὰ τὸν κάμει φορέα στὴ συζήτηση τῶν μεγάλων γνωσιολογικῶν καὶ ὄντολογικῶν ζητημάτων, ποὺ ἀπασχολοῦνε τοὺς δυὸ διαλόγους, τὸ «Θεαίτητο» καὶ τὸ «Σοφιστῆ».

Ὁ «Θεαίτητος» λοιπὸν γράφτηκε λίγο ὕστερ' ἀπὸ τὸ 369 καὶ καθὼς φαίνεται πρὶν ἀπὸ τὸ δεύτερο ταξίδι τοῦ Πλά-

τωνά στή Σικελία, όπου πήγαινε, καλεσμένος από τὸ Δίωνα στήν αὐλή τοῦ Διονύσιου τοῦ νεώτερου, γιὰ νὰ ἐπαναλάβει τὸ πείραμα, ποὺ εἶχε κάμει καὶ μὲ τὸν πατέρα του, τὸ Διονύσιο τὸν πρεσβύτερο, τὸν τύραννο τῶν Συρακουσῶν, νὰ μετατρέψει δηλ. τὸν τύραννο σὲ «φιλόσοφο - βασιλιά» καὶ τίς Συρακοῦσες σὲ ἰδανικὴ πολιτεία.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ταξίδι αὐτὸ (366 π.Χ.) γύρισεν ὁ Πλάτωνας καὶ πάλι ἀποτυχημένος, καὶ τότες ἔγραψε τὸ «Σοφιστῆ» καὶ τὸν «Πολιτικό», ἀνάμεσα στὸ δεύτερο καὶ τρίτο ταξίδι, ποὺ ἐγένετο στὰ 361. Ὄταν γύρισε πιά καὶ ἀπὸ τὸ τρίτο ταξίδι, δὲ βρῆκε τὴ δύναμη καὶ τὴν ὄρεξη νὰ γράψει τὸ «Φιλόσοφο».

Ἔτσι λοιπὸν ἔχουμε καὶ χρονολογικὰ καθορισμένη τὴν τετραλογία τούτη καὶ μποροῦμε τώρα νὰ καταπιαστοῦμε μὲ τὴν ἀνάλυση τοῦ «Σοφιστῆ» καὶ τὰ ἰδιαίτερα προβλήματα, ποὺ ἀπαρτίζουν τὸ περιεχόμενό του.